

В І Д Г У К

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
Стяглик Наталі Іванівни на дисертаційне дослідження Штонди Оксани Григорівни
«Дидактичні умови забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних
дисциплін студентів педагогічних університетів», подане до спеціалізованої вченої
ради Д 64.053.04 Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.09 – теорія навчання

Доступ до вищої освіти для всіх верств населення, поширення систем дистанційного навчання, відкритість освіти, поглиблення інтеграції України в загальноєвропейський освітній простір, реформування вітчизняної школи на основі впровадження вимог Болонського процесу, пошук резервів щодо інноваційного використання традиційних для вітчизняних вищих навчальних закладів методів і форм навчання в сучасних умовах спонукають до удосконалення існуючих форм організації навчання. Мета вищої школи в сучасних умовах — підготовка фахівця, який вміє ініціативно, самостійно вирішувати складні професійні й життєві задачі, застосовувати сучасні досягнення науки та техніки, збагачувати на практиці свої знання, уміння, навички, який усвідомлює відповідальність за результати власної діяльності й орієнтований на ефективну самоосвіту. Одним із напрямів реформування та модернізації вітчизняної освіти є становлення неперервної освіти, яка ґрунтується на цілісності навчально-виховного процесу, узгодженості теоретичних і практичних дій у вивченні навчальної інформації, систематичності і наступності навчання, оптимальному використанні організаційних форм, прийомів, методів і технологій навчання.

Проте потреба забезпечення наступності у навчанні студентів лишається актуальною. Важливим є й урахування специфіки та особливостей навчання природничо-математичних дисциплін студентів вищих навчальних закладів. Тому дисертаційне дослідження Штонди Оксани Григорівни, присвячене дидактичним умовам забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін

студентів педагогічних університетів, є актуальним і важливим як в теоретичному, так і в практичному плані.

Не зупиняючись докладно на змісті дисертації, який цілком адекватно викладено в авторефераті, зробимо наголос на найбільш важливих, на наш погляд, моментах рецензованої роботи.

Вступ дисертації чітко окреслює методологічний апарат дослідження, в роботі чітко визначено об'єкт і предмет, мету та завдання. Сформульовані автором завдання досить аргументовано розкриті в дисертації.

Штонда О.Г. серйозно підійшла до дослідження теоретичних питань (завдання 1 і 2, що розкриті в першому розділі дослідження). В п. 1.1. проаналізовано різні підходи до визначення наступності навчання, уточнено понятійний апарат проблеми. Зокрема, уточнено зміст понять «наступність у навчанні» та «забезпечення наступності у навчанні». Обґрунтовано вплив забезпечення наступності навчання на якість професійної підготовки майбутніх учителів. Автор запропонувала власний підхід до розв'язання наукової проблеми забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів.

В п. 1.2. дисертанткою означені види наступності у навчанні; зазначено, що основою забезпечення наступності є опора на внутрішні та зовнішні зв'язки навчальних предметів. Наведена класифікація міжпредметних зв'язків (С. 50-51). Схарактеризовано особливості забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів. Позитивним є те, що дисертантка зазначила про забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів, яке відбувається у процесі систематизації та актуалізації набутих знань, встановленні міждисциплінарних та внутрішньодисциплінарних зв'язків у відповідності до навчального плану з циклу природничо-математичної підготовки (галузь знань: 0402 фізико-математичні науки), упродовж переходу від вже набутих знань на попередньому етапі навчання до нових і навпаки, що сприятиме формуванню цілісності навчального процесу та схарактеризувала особливості забезпечення

наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів (горизонтальна наступність посилює міждисциплінарний зв'язок природничо-математичних дисциплін; вертикальна наступність сприяє підвищенню ефективності процесу навчання студентів педагогічних університетів упродовж вивчення однієї з природничо-математичних дисциплін).

В п. 1.3. розглянуто зміст навчання студентів педагогічних університетів (С. 62), освітлено суть поняття «дидактична умова», теоретично обґрунтовано дидактичні умови забезпечення наступності навчання природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів (науково обґрунтовані дії, види діяльності та процеси дидактичного змісту, що позитивно впливають на перебіг досліджуваного феномена): підготовка навчально-методичного забезпечення наступності природничо-математичних дисциплін у навчанні студентів педагогічних університетів; реалізація міждисциплінарних та внутрішньодисциплінарних зв'язків, що передбачають відбір змісту, форм та методів забезпечення наступності навчання.

У другому розділі розкрито загальні питання організації та зміст проведення педагогічного експерименту. Авторкою запропоновано критерії, показники та рівні ефективності забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів. Проаналізовано результати експериментальної роботи. У роботі окреслено комплекс дієвих дидактичних впливів задля досягнення якісного результату організації досліджуваної діяльності. Так, обґрунтовано можливість використання в процесі фахової підготовки інтегрованих занять та розв'язання задач міждисциплінарного змісту; наведено приклади встановлення міжпредметних зв'язків в дисциплінах фахової підготовки студентів фізико-математичного та хімічного факультетів, що діє підстави високо оцінити обсяг проведеної дисертанткою роботи щодо вивчення навчальних планів підготовки учителів природничо-математичних спеціальностей.

Дані експерименту показали, що низький рівень мотивації до забезпечення наступності у навчанні на констатуючому етапі мали 63,3% студентів, на контрольному етапі – у 12,3%. Отже, результати педагогічного експерименту

підтвердили ефективність реалізації виділених дидактичних умов і показали їх позитивний вплив на ефективність навчання природничо-математичних дисциплін та якість професійної підготовки майбутніх вчителів.

Таким чином, всі поставлені в роботі завдання розв'язані на належному рівні, а отримані результати мають наукову новизну і практичне значення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше обґрунтовано та експериментально перевірено дидактичні умови забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів; уточнено суть понять «наступність у навчанні» як дидактичного принципу, що полягає у логічності, послідовності та системності вивчення навчальної інформації на різних ступенях навчання та суміжних ланках освіти; «забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів» відбувається у процесі систематизації та актуалізації набутих знань, встановленні міждисциплінарних та внутрішньодисциплінарних зв'язків, що сприятиме формуванню цілісності навчального процесу; виокремлено критерії (мотиваційний, змістовий, процесуальний) та показники забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що визначені дидактичні умови забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів пройшли експериментальну перевірку й сприяли формуванню цілісності навчального процесу. Вони можуть бути реалізовані в освітньому процесі впродовж фахової підготовки майбутніх учителів.

Вірогідність і обґрунтованість отриманих результатів забезпечується послідовним дотриманням методологічних основ дослідження; відповідністю обраних методів суті досліджуваної проблеми, меті, завданням, гіпотезі дослідження; застосуванням методів обробки результатів педагогічного експерименту, адекватних методиці його проведення.

Матеріали дисертації можуть бути корисними в процесі фахової підготовки бакалаврів і магістрів педагогічних спеціальностей, в системі післядипломної освіти, в процесі організації викладачами навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів. Основні положення, результати, висновки дисертації можуть складати підґрунтя для подальших досліджень у галузі педагогіки вищої школи.

Обсяг і зміст надрукованих праць свідчить про тривалу й послідовну роботу дисертантки над даною проблемою. Автореферат цілісно відображує зміст дисертації.

Позитивно оцінюючи рецензоване дисертаційне дослідження, висловлюємо наступні зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. У п. 1.2 дисертаційного дослідження автор зазначає, що «останнім часом спостерігається стійка тенденція порушення цілісності навчального процесу» дисциплін природничо-математичної підготовки деяких факультетів (С.36). На нашу думку, доречним було б висвітлити, як саме виявлялась тенденція порушень, чи це було опитування, анкетування, чи порівняння навчальних планів та робочих програм з освітньо-кваліфікаційними характеристиками та освітньо-професійними програмами.

2. На С. 56 автор з посиланням на Л.Тютюн, однією з умов забезпечення наступності у навчанні називає використання сучасних інформаційних технологій. Вважаємо, що цей аспект недостатньо опрацьовано в ході дисертаційного дослідження. Оскільки важливий вплив на результати освітньої діяльності студентів здійснює індивідуалізація та диференціація навчання, здійсненню чого сприяє використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Робота була б ґрунтовнішою, якби більш повно були розглянуті можливості забезпечення наступності навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

3. При освітленні завдань, що ставилися перед студентами в процесі педагогічної практики значиться «визначити функції забезпечення наступності у

навчальній діяльності учнів» (С. 140). Доцільним було б окреслити в роботі функції забезпечення навчальної діяльності.

4. У підрозділі 2.1 «Загальні питання організації експериментальної роботи» дослідниця дуже коротко представляє критеріальну основу для вивчення забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів. Необхідно було б запропонувати більш деталізований опис діагностування показників відповідно до дібраних критеріїв, а не лише подавати узагальнене представлення механізму використання діагностичного інструментарію у вигляді таблиці, як то зроблено в роботі.

Вказані недоліки не впливають на загальну оцінку роботи як завершеного наукового дослідження на актуальну для сучасної вищої школи тему, а одержані результати мають суттєве теоретичне та практичне значення. Висновки та рекомендації, сформульовані за результатами дослідження, достатньо аргументовані.

Отже, рівень виконання дисертанткою визначених для дослідження завдань, вагомість і новизна теоретичних результатів, їх актуальність і значущість для практики роботи педагогічних університетів дають підстави вважати, що дисертаційна робота Штонди Оксани Григорівни «Дидактичні умови забезпечення наступності у навчанні природничо-математичних дисциплін студентів педагогічних університетів» є завершеною науковою працею, що має теоретичну й практичну значущість та відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а саме: пп. 9, 11, 12, 13, що висуваються до кандидатських дисертацій, а його авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.09 – теорія навчання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
викладач циклової комісії
інформатики та програмної інженерії
Харківського радіотехнічного університету

Будинко кандидатка інформатики та програмної інженерії циклової комісії інформатики та програмної інженерії Харківського радіотехнічного університету

*Відомо надіслано
30.01.2017р.
Голова секретар уч. ту
Будинко О.І.*

Н.І. Стяглик

*назва викладача
циклової комісії інформатики та програмної інженерії ХРТУ*